

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДЯНСЬКИХ ІНІЦІАТИВ У ПРИРОДОЗАХИСНІЙ СФЕРІ В УМОВАХ ДОВГОТРИВАЛОЇ ВІЙНИ

Роль екології та охорони природи набуває натеper все більшої гостроти та значення. Сучасні масштаби та способи використання природних багатств такі, що людство, використовуючи одні ресурси, одночасно, і до того ж нерідко, безповоротно губить інші, порушуючи природну рівновагу і призводячи природу у стан, коли вона втрачає основну свою властивість – самовідновлення. Припинення самовідновлення означає руйнування природи, а за цим припиняється і експлуатація її людиною.

Швидка зміна технологій у бік їхньої неприродності (виробництво синтетичних речей, які самі не можуть розкластися природним чином) як і надмірне споживання призводять до прискореного вичерпання природних ресурсів, що не відновлюються, наростання руйнівних процесів у всіх екосистемах. Особливих втрат завдає природі війна. Сьогодні низка регіонів України перебувають у стані, коли окремі компоненти біосфери починають втрачати здатність до самовідновлення.

Державне екологічне регулювання – це система законодавчих, адміністративних та економічних заходів і важелів, які використовуються державними органами всіх рівнів для економіко-правової протидії забрудненню довкілля, запобігання, обмеження чи усунення шкідливих викидів у природне середовище. Проте обмеженість бюджетних ресурсів держави та неефективне їх використання не усуває небезпечних для людини та довкілля ризиків.

Посилення юридичної відповідальності за правопорушення у сфері екологічної безпеки є одним із основних завдань державного регулювання економіки. Чинне екологічне законодавство закріплює перелік правопорушень у сфері екологічної безпеки, проте, на нашу думку, винні рідко притягуються до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної чи цивільно-правової відповідальності. Необхідне посилення як державного, так і громадського контролю за невідворотністю покарання за порушення екологічного законодавства. Це потребує зведення всіх природоохоронних норм до Кодексу законів про охорону навколишнього середовища як на макро-, так і на глобальному рівні.

Відповідно до видів екологічних правопорушень у сфері забезпечення екологічної безпеки винні можуть бути притягнуті до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної чи цивільно-правової відповідальності. Проте в Україні дуже низький рівень застосування норм кримінального права за порушення природоохоронного законодавства.

Необхідність державної участі у вирішенні екологічних проблем зумовлена також тим, що вони вже не можуть бути «зняті» у межах окремої країни. Забруднення природного середовища набуває міждержавних, планетарних масштабів. Міжнародні аспекти екологічних проблем можна визначити як конфлікт між глобальним характером екологічної кризи, з одного боку, та відсутністю глобального суспільного механізму регулювання національних екологічних дій, – з іншого. Екологічні катастрофи обходяться людству втратою значних матеріальних та фінансових ресурсів і, що гірше, виражаються в людських жертвах, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, а їх запобігання економить ресурси і держави, і населення.

Міжнародні аспекти екологічних проблем можна визначити як конфлікт між глобальним характером екологічної кризи, з одного боку, та відсутністю глобального суспільного механізму регулювання національних екологічних дій, – з іншого.

Під час війни першочергове завдання – полегшити страждання людей. Інтереси довкілля відходять на другий план. Проте воєнні дії дуже впливають на природні ресурси, включно з тваринами. Втрати біорізноманіття відбуваються швидкими темпами, часто з катастрофічними наслідками для екологічної рівноваги та харчового ланцюга. Трапляється, що на території зникають цілі види і це спричиняє ризики для екологічної безпеки. Зазвичай ні перед, ані під час чи після воєнного конфлікту воюючі сторони не зважають на несприятливі наслідки своїх дій для довкілля, екосистем і тварин.

Україна є учасником великої кількості міжнародних угод, робочих органів ООН, зокрема тих, що опікуються збереженням довкілля та особливо тварин під час воєнних дій. Відповідно до Римського статуту до воєнних злочинів належить умисне вчинення нападу з усвідомленням того, що такий напад призведе до випадкової загибелі чи поранення цивільних осіб або заподіє шкоди цивільним об'єктам чи масштабної, довготривалої та серйозної шкоди навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною порівняно з конкретною та безпосередньо очікуваною загальною військовою перевагою.

На сьогодні до основних Міжнародних актів, які ратифікувала Україна та яких потрібно дотримуватися під час війни, належать: Конвенція про заборону військового чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище, яка встановлює загальні правила охорони природи під час війни та Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку. Війна неминуче здійснює руйнівну дію на процес стійкого розвитку, тому держави мають поважати міжнародне право, що забезпечує захист навколишнього середовища під час воєнних конфліктів, і співпрацювати за потреби задля його подальшого розвитку.

Міжнародне екологічне право розглядає тварин під час війни як частину природи, збереження якої є пріоритетним над воєнними діями. Принципи захисту навколишнього середовища у зв'язку зі збройними конфліктами (PERAC) 2022 р., розроблені Комісією міжнародного права ООН, оберігають не просто самих тварин, а місця їх проживання – природоохоронні території.

Сьогодні зоозахист в Україні як ніколи потребує якнайширшого розголосу та допомоги всіх небайдужих до долі тварин. Загальновідомо, що національний та міжнародний захист прав тварин є відображенням морально-етичної ідеології суспільства та показує рівень його розвитку. Україна входить до першої десятки країн із найбільшою чисельністю безпритульних тварин, наразі допомоги волонтерів потребують приблизно 140 тис. тварин,

З початку війни кількість безпритульних тварин значно зросла, а заклади, які ними опікуються, переповнені. Внаслідок війни в Україні кількість тварин у притулках і на утриманні зооволонтерів зросла в середньому на 60 %. Зокрема, на 20–30 % зросла кількість тварин у притулках у тилкових областях, на 60 % – у зооволонтерів у прифронтових областях та на 100 % і більше – у притулках прифронтових областей. Більшість тварин, яким надано притулок під час повномасштабної війни, є домашніми тваринами, покинутими господарями під час евакуації.

Чимало активістів та активісток екологічних та зоозахисних ініціатив взяли до рук зброю і пришвидшують перемогу. І цей внесок неможливо переоцінити. Ті, хто в тилу, докладають максимальних зусиль, аби допомогти тим тваринам, які вже постраждали та зменшити негативний вплив війни у майбутньому. В наш час не існує дій без наслідків: будь-який, навіть найменший, крок до нашого спільного майбутнього, до нашої перемоги, має велике значення! І відповідно, навіть найменший крок до покращення добробуту тварин та боротьби за їхні права має неоціненну користь та вагомість.

Коли війна закінчиться і територія України буде звільнена від окупації, тоді припиняться жертви як серед людей, так і серед тварин. Однак важливо, щоб під час відновлення країни були реалізовані такі вкрай важливі заходи:

- створено мережі державних притулків і реабілітаційних центрів для тварин у кожному регіоні України, включаючи мережу ветеринарних клінік;

- організовано спеціальну службу порятунку тварин;
- розроблено базу даних тварин для приватних і державних центрів допомоги;
- розроблено протоколи евакуації тварин;
- створено спеціальний загальнонаціональний фонд допомоги тваринам;
- розроблено та реалізовано екопросвітницькі програми з гуманного ставлення до тварин з урахуванням розуміння їх потреб.

Список використаних джерел:

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T126400?an=586>
2. Гальчинський А. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми. *Економіка України*. 2012. № 5. С. 4–19.
3. Безпритульні тварини та суспільна відповідальність. URL: <https://lvivdpss.gov.ua/bezprytul-ni-tvaryny-ta-suspil-na-vidpovidal-nist>
4. Злочини проти тварин під час війни. WWF. URL: <https://tigers.panda.org/?10954441/wildlife-crime-in-war>
5. Ні, війна не є причиною забувати про екологію. Що може зробити кожен із нас. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/eco/342447-ni-viyna-ne-e-prichinoyu-zabuvati-pro-ekologiyu-scho-mozhe-zrobiti-kozhen-iz-nas>